

surt darrera la casa anem pujant en direcció a Can Serra de l'Arca. El panorama que s'albira tantost es va ascendint, esdevé força interessant per la visió sobre moltes serralades; arribem a l'esmentada masia al cap de poc temps de fadigosa costa. Està situada a la banda O. de la muntanya, damunt el torrent de Can Picamena; la casa sembla construïda en els segles XVI i XVII. Té pati clos al davant, amb entrada pels costats, un porxo adossat a la muralla i altres construccions, posteriors algunes. El seu conjunt és d'una gran atracció.

Per un grau situat enfront mateix de la masia, fem l'ascensió al cingle dels Moros. Un cop arribats dalt, el camí resulta planer. Trobem les ruïnes d'una casa, i a uns 300 metres més amunt, en mig d'espessa brolla i a poques passes de la cinglera, les restes del Dòlmen. Avui, d'aquest, queden tan sols les parets laterals, havent-hi al seu voltant un munt de pedres esmicolades, degut a la ignorància dels homes, i en el cas present, potser una barreja d'ignorància i avarícia a l'hora. El panorama que es contempla des de dalt dels cingles és extens i variat. Per un costat, Tagamanent, Pla de la Calma i La Mora. Al davant, Puiggraciós i el Castell de Sant Martí. Sota mateix, el Pla de la Garga i Centelles. De Vic hom en veu una extensió important de la Plana. I sobressortint magnífica, al bell davant nostre, la formosa cinglera del Bertí.

Desfem el camí. De retorn, i en direcció a Aiguafreda de Dalt, passem per sobre de Can Casanoves, arribant poc temps després al Castell de Cruïlles, que està situat a mig aire de la muntanya. Actualment resta en peu una paret lateral amb dos finestrals de punt rodó i un portal, però a l'alçada d'un pis, del qual hom en veu mostres de l'enfonsat trespol en la part interior, costat Oest, que actualment amb construccions posteriors serveix de porxo i galliner. A la mateixa alçada resta íntegre un escalfa-panxes d'estil renaixement. Té pati interior, per on es passa a una masia sense cap característica especial.

Per la banda del darrera, una porta tapada mostra la seva antiga entrada pel cantó del migdia; prop, hi ha restes de muralles enrunades i d'una torre circular, havent-n'hi també una altra a la part oposada.

Deixem el Castell i seguim un camí perpendicular al portal de la casa, exuberant de vegetació, que ens porta als deu minuts a l'església d'Aiguafreda de Dalt, edifici senzill, amb dues capelles laterals, volta de mig punt, cor de fusta, trespol i barana. A la casa rectoral anexa, hi ha en la façana un rellotge de sol que té a sota la següent inscripció:

Yo sense sol
y tu sense fe
no valem res.

Sota la rectoria hi ha una cova en la qual s'ha fet alguna troballa prehistòrica (Vegeu el llibre de Mn. Fortià Solà «Aiguafreda. Monografia històrica»).